National Library of Israel

Al Hamishmar - על המשמר, 11.08.1944, page 6

היורה

סיפור / מאת יגאל מוסנזן

לשמואל גולן באהבה

— אבא, אני נכנס לחדר־משפחה!

ברוך גנקין עולה בהר. כשאדם לובש את חולצת השבת הלבנה, מברש שערותיו ועומד מול הראי ורואה כתמי אודם בפניו, ובזוית סנטרו כמה שערות שלא עבר עליהן התער, ומהודהר אותה שעה, כי אזלו כוחותיו מעמל השבוע, ואלה הצעירים עוד מעט ויעברו אותו באומן, יפסחו בעת קציר אפונת־הבקר, בעודו כולא נשימתו ומוסיף לקצור — אין אלו מחשבות של חדוה כלל. הבן שוהה בחדרו של אבא, מהלך לכאן ולכאן, כשידיו תקועות לו בכיסי מכנסיי הכחולים, ואומר אמירה של כלום: „ענגים. היורה עומד להמטיר עלינו". נשען אל הדלת, התורקת על שגמיה. אמירה של כלום: הן, זה שבוע ימים שכל העיניים נשואות למרום, ואין אחד שלא יאמר: „נו, היום ירד גשם". „היום!" ואם יתבדה, חלילה, תפוש לו, לדות, במעופו! והנה שורק הבן איזה זמר כין שיגיו, שאחת מהן פגומה למחצה, ומפטיר כלאחר־פה: „אבא, אני נכנס לחדר משפחה".

ברוך גנקין עולה בהר. לא, אל יאמרו שהחיים שוטפים במרוצתם בלא תכלית, בלא טעם, — כך, עכורים, תפלים. הנה נוספו עוד כמה בניינים חדשים לבית־הספר. ואגף למסגרית. ושש הרפתים! הו, הו, חיים שוקקים אצלנו. אלא שאם אומר בחור זה, — שאורי שמו, שבנו של ברוך גנקין הוא: „אבא, אני נכנס לחדר משפחה", הרי יש להרהר בדבר. הרי לא מכבר... נו, לפני שנים מעטות, היה, במחילה מכבודו, מרטיב מכנסיו, והיו לו כפות רגליים ורודות, שניים לבנות, זערורות, והיה ממלמל בפיו המתוק: „בה, בה, גרר־רר". ולקה באדמת ובאסכרה ובכול התחלואים שבעולם, עד שעמד על רגליו והחל מהדס במהלכו. הולך ונופל. גופל וקם. והיה רכוב על שכמו של אבא בדימדומי בין־הערביים, בגלוש גלש העדר מן ההר אל החצר בקול פעייה והמייה, ושעטת מאות רגליים מדשדשות, ואורי מצייץ: „אבא, מה מה". „עיזה־פזיזה מו־מו־מו".

משמע: שנים רבות עברו, אם עומד כנגד פגיך בחור מגודל, בלוריתו זהב־הבה, כתפיו רחבות, וחולצתו תופחת על אצילי ידיו. בחור כהלכה, היודע לעבור בחצר על גבי הטראקטור, להעביר ממהלך למהלך באטיות מרושלת של בעל־גוף, להרעיד את האדמה במכונה הסואנת, ולחמוק ולעבור, כאילו אין אבא ניצב ליד חדרו מנגד, וכאילו מעולם לא היו, לאורי, רגליים, שכפותיהן ורודות, אלא רגליים גמליות, הדורסות על הדושה משמע, ששנים רבות עברו.

וטוב שהיום הולך אל הליל, ושעה של שלהי־יום עתה, ומחר — שבת! אפשר לעלות בהר. הנשמה שנרעשה — טוב לה השקט שבאוויר גבוה. שם יכול אדם לנענע בידיו, לדבר בקול, ואיש לא ישגיח בכך. וכי יראוך מחצר הקיבוץ?

ברוך גנקין עומד לפוש. העמק לרגליו. שדות־בעל ושדות־שלחין. חלקות ירוקות ואדמה חרושה, משודדת מעשה־תשבץ של בני העמק העטור נקודות ישוב, שגגות רעפים אדומים מזדקרים מתוכם, והעין מבחינה בהם ממרחקים. ברוך גנקין מאהיל על עיניו. בשדות הבל על זרעו שעורה ניסנית, חיטה אוסטראלית, והנוריסית בעלת הגרעין הנקשה, ועכשיו יש לצפות ליורה. באורך רוח. חקלאי ותיק, שראה שדות של בצורת ושדפון, ושדות שהזרע הרקיב בתוכן מחמת גשמים שירדו בלי הרף, יומם ולילה, יומם ולילה, — אין דרכו לחיות אין ולועוק כנגד כל חתימת ענן — „היורה!" ואם יבוא היורה, ואחריו שבועות על שבועות, תהא מצפה לחסדי שמיים, ובינתיים יצהיבו הניצנים הרכים? הרי לך! שוב יהיו גגרים הדיסקוס, המשדדה והטורית, ושוב תהא זרע בשדות! על כן כבוש פניך בקרקע ואל תרבה להביט השמימה, שמא ייחפזו הענגים ויחלפו מהר לבקעה, בהטילם את צלליהם על־פני השדמה, ומשם אל מעבר להרים, ויחמקו מן העמק, ינוסו על נפשם. בדרך של מכונות אנו חיים, ואם יש לזרוע חלתן — זרע בטורית, ולא בידיים, וחלילה, אל תהא מהלך וזורה את הגעריגים היקרים לכל רוח. זרע בטורית! בדור של מכונות אנו חיים. אלא שלבו של ברוך גנקין פועם במהירות יתירה, ודוק של ערפל מכסה עיניו.

הרי זו עלייה בהר לאחר יום עמל, וגם — גם צעירים ממנו היו חשים בכל בם, — כי תקול השיפוע, רוצה היה לעלות לפסגת ההר ולהשקיף משם על המתנה. לראות את המחנה כולו. מקרוב אינך רואה אלא צריף מתלבט בצדו של בית, וגגו שמוט לו לצדו, משל כאילו היה הוא, ברוך גנקין, ששערותיו מלבינות, שומט כובעו ע"ר רואתיו, שמיטה שבעקמומיות, מעשה קונדס. מעל הפסגה יראה את המחנה כולו. לא עקמומיות של צריף, ולא חבית מעוכה, ובטילת לה שנים על שנים ליד חדר־האוכל, ואין טורח להוביל אחר כבוד לאשפתות, ולא את פניו ההמוצים, אכולי המרה השחורה, של ישעיהו קרבבר, המניף חרמשו כאילו לעולם ועד תעמוד החמה ברקיע ושל הות לו לרטון בלי הרף „אנחנו הוותיקים!" ולהאציל מקדרותו ע"ר אלה הצעירים מקרוב באו, שאותיות קלשונם בתדות בראשית ומניחים לחמה לקפוח והצרוב גוום העירום למחצה. שם, על הפסגה, יראה את המחנה כולו. אלא שוו ברה שלבו בוגד בו הפעם. עומד הוא ומאהיל על עיניו ושוחה שהייה של ממש. „אני נכנס לחדר משפחה". אין להתרעם על אורי. לא אשמתו היא, שאביו, ברוך גנקין, טחו עיניו מראות, כי שוב אין הוא יונקא, כי שנים עברו מאותם ימים שמטפלות גיפפוהו לאורי הקטן ואימצוהו על כרחו אל חזן המקומר ומהגות ומצפצפות: אורי־לה! אורי־לה! (עד היום חושש הוא שאחת מהן שהיתה, רוחצתו בעריבת הפח הקודה, תקרא לו פתאום, בצהרי יום בהיר: „אורי לה!") לא, אין להתרעם על אורי. הוא נכנס לחיי הקיבוץ ביום היוולדו, ביום היוולדו ממש, כי עד שהבהילו את העגלון, ועד שהלה אחז ברתמות והפכן פנים ואחור, ועד שרתם זוג פרדות המשרבבות לשון בעצלתיים, ועד שהיה סיפק להביא את היולדת לבית־החולים — יצא אורי לאויר העולם בצווחה רבה. נכר היה בו, שזה הקטן גדול יהיה, רחב־גרם ורחב־כתפיים. הרי זו דמותו של ברוך! ממש ברוך בזעיר אנפין! היו המטפלות מהגות בעודו תינוק בן־יומו, גבר קטן בעריסה קטנה והמצווה בחלל עולמו של הקיבוץ.

ברוך גנקין מחייך. עיניו קורצות קרינות משובה. טוב, שאין איש במחיצתו, ובן־חורין הוא ללהג ככל העולה על רוחו: הי, אורי־לה, אורי־לה שלי. משנעשו גדיים תיישים, סימן שמזדקנים התיישים והולכים! הגרעשתי, אורי־לה שלי, כשראיתי פתאום שבגרת והיית לאיש, ולא — באמת, לא! לא משום שראיתי בראי פרצוף שהזקן בראשית, אלא שיש מלעגו של הגורל בשיאך. כך, אורי־לה שלי. אמן, ודאי, הבוא הביתה, לשבת. וודאי תהא גרעשת לבשורתך, ותחל להוציא, מתוך העור השחום, דו"חים, ומצע של המפלגה, ותזכיר לוועדת הביקורת המרכזית, וניירות של תזיסים להרצאות, אחר כך תעבור על פני החדר מחלון אל דלת ומדלת אל חלון: הפתעה! הפתעה! אירי נכנס לחדר משפחה! אורי ש־ל־ך נכנס לחדר משפחה! תשאל, באיחור מה, מי היא הנערה. תשמע, כי שולמית כרקאית היא, ותספוק כפיים בתמהון: „ואני כברתי לתומי, כי דרורה היא!" ואורי יענה: לא, אמא. את דרורה שכחתי לפני שנים רבות, עוד בשעה שחדר־האוכל הה בצריף (צריף האורוחה כיום). הרי זה עניין. שדור המבול כבר שכחו, בוודאי! הרי שטות היא אפילו לחשוב כך. פשוט, שטות". ואמא תהרהר: מניין לו, לבני, צורת דיבור ברברית, המונית זו? אחר כך תחליק על מצחה: הו, שולמית. זו בתם של חיים ברקאי ודבורה! יפה הדבר, זו ברית של ראשונים!" לבסוף תשב בשלווה על המיטה ותמיין את נייר־רותיה, את הדו"חים והתזכירים כולם, תפשפש ותעלה מאמר שנדפס בדבר־הפועלת, וכיוצא באלה אין קץ. ואורי יעמוד בפתח, יסתכל באישה הישבת כאן על המיטה, בחדרו של אבא, ויהיה גובר באזנו, ותמה: האמנם היה טמון איראו בנטנה של האשה הזאת, ולא בתיק העור השחום? כי שנים על שנים גורסעת היא ונעלמת, לשבועות, לחודשים. פעם בפעם סרה הביתה, לחג או לשבת. ושוב תיק־העור השחום תחת בית שוויה, ושוב צובעת היא לחיו של אורי־לה ושואלת במאור פנים: „מה להביא לך, אורי?"

ועד שאורי מהסס בלבו, מה בקשה יבקש לעצמו מכל העושר הגנוז שם בתגונות הכרכים, ישסעהו קול רעש — המנוע של המכונית המתקרבת, ויד־ה של האם תנופף: „שלום! שלום! עלי למהר! ישיבה דחופה!"

ברוך גנקין משרך לאטו במעלה־ההר. ענגים אלו, העוברים מעליו בחטוון, גורים אחריהם ענגים מגוובים זה על גב זה, שחורים, עמוסים, כבדים. הוא יגיע לפסגת ההר. הרי זו עייפות שמכבידה על איבריו, והוא מטה ראשו לאחוריו אל המחנה. אוזנו לא הטעתו. מכונית נכנסת בשער המשק.

מילא, הכרח הוא לחזור. אדם שנפשו מרה עליו, אל יהא אין לחרוץ משפט, בלהה, אמו של אורי היא!" אלא שנקעה נפשו של ברוך מחיים אלו של פגישת ארעי משבת־לשבת. וכי לא טענה בלהה שלא יחיבוה עוד לעסקנות ציבורית, שלא ירחיקוה מחיי המשק, ממשפחתה? כן, פעמים רבות העלו שאלה זו באסיפת הקיבוץ. אלא שהטענות הן טענות של ממש, — והגיבור דקוק לשליחיו. ומי שום־מה דווקא אשתו של ברוך, דווקא היא, שליח־ציבור. ומעגל השנים מתרחב, ושוב התיק ושוב: „שלום! להתראות!" והנה, בשלהי יום אחד, נכנסת היא במכונית — ואורי בונה לו בית־משפחה!" בלהה, בלהה! גדיים נעשים תיישים גם בעולם של תיקים ועסקנות. כך הם החיים. עד שצעיר הנך, סבור אתה שלעולם יהיו אבריך קלים, ומצעדך איתן, וגבך זקוף, ואתה עולה לפסגת־ההר ואינך עושה בכך מעשה רב. אלא שברוך גנקין מסתכל בקרני החמה הבוקעים מבעד לענגים, וחוזר על עקביו, כאילו לא היה כלל בדעתו להשקיף על המחנה ממעל.

הוא גולש במורד. אבן מידרדרת. רק־פת מציצה בצנעות מבין החגוים! שלהי תשרי־סבא. אין לומר זאת לאיש, אך בטוח ברוך בלבו: „היום יירד היורה. היום יירד היורה! ואני, בזכותו של אורי־לה, שהיה לאורי גנקין, אהיה חתגו של חיים ברקאי. כך! ליורה מצפה אני בכליון־עיניים, אף על פי שאיני אומר לאיש, מתי, לדעתי, יתקשרו ענגים בשמיים והשדות ישתו לרווייה מן הגשם הראשון. כן. לגשם מצפה אני, ואלו להיות חתגו של חיים ברקאי — לכך לא ציפיתי כלל. אמת ניתנה להיאמר. ומשום מה נרעשת כל־כך לבשורתו של אורי לכאורה, שנים רבות עברו מן הימים ההם שאוהלים פשטו לחופה של הכנרת והיית מתגורר בחברתם של חיים גלוז (היום: ברקאי!) ודבורה. מהלך־יחף היה חיים. וגם צמחוני. היה משקק אצבעות בדבלולי שערות, ממצמץ לאורו של ה„לוכס", וסוען ושואל: א־י־ן־ך מ־י־ו־א־ש?! ואני — היאוש אוכלני. מיואש, בלי שום אפשרות שלא להיות מיואש". והיה מהלך לחופה של הכנרת וחותה דברים כגחלים: „אדם שרוף אני! גלגליה הכבדים של המהפכה האוקטוברית עברו עלי, גלי ה־ר־ב־ו־ל־ו־צ־י־ה. הרבולוציה! נדדתי מגבול לגבול, מארץ אל ארץ, והיו הזיגדרמים יורים בי... אני אדם שרוף אני!" והיה תולה מבט בדבורה של יאוש אין קץ. והיא בטוחה היתה, כי הנה־הנה הולך חיים גלוז ומטיל עצמו למצולות־ים, מאבד עצמו לדעת תיכף ומיד. סופו־של־דבר, נישאה לו ונתברכה בלבה שהצילה נפש מישראל. היה ברוך גנקין מהלך לו לחוף־פה של כנרת ואוטם אזניו:

לכה נרגנה,
לכה נשמחה־נא,
הבה נצא במחול...

הבחורים צהלו, המבוסמים למחצה, באוהל הגדול, ששימש בשעתו את צבאו של הוד מלכותו. היום — חיים גלוז אינו חיים גלוז: בנעליים מהלך הוא. ושערו המדובלל מסורק למשעי, וגם צמחוני אינו. אך הצעקת שהגלידה, בלבו של ברוך גנקין, נפתחה היום. „אבא, אני נכנס לחדר־משפחה". ורעייתו שולמית, בתם של דבורה וחיים, שהיה גלוז והיום הוא ברקאי.

היי, ברוך, ברוך! הרי יכולת לספר אז, באוהל, באוזני דבורה, ש„גבולות" לא היו ולא נבראו. שחיים לא ברגל בא אלא בספינת משא קטנה מנמלה של אודיסה לחוף בירות, ובעד עמו בחברותא למתולה. ולא יריות קידמו פניהם, אלא בוקר אביב צלול. ואין הוא חושב כלל להטביע עצמו במצולות־ים, אלא אוהב את חייו, כמוני וכמוך, ככל אדם שפיי בדעתו.

דבורה! היא אהבה אז.

נו, כן. הרבה שנים עברו. תעיף בדרך אגב עיין בדבורה כשהיא עוברת בחצר, ותראה, כי הזקנתם מעט. כך, בפשטות. משל, כאילו אותם מחנות האוהלים שבין טבריה לצמח צפרי־כנף היו, צפורים לבנות שחנו על אדמת הטרשים, ויום אחד פרשו אברותיהן ופרחו להן, את, צפרים לבנות. כן, כן. היא אהבה

והיום, ברוך גנקין?! רק בלי התחמקות! האוהב אני את דבורה; זברי הבל. הלא דבורה אמה של שולמית היא, ושולמית רעייתו של אורי בני... דברי הבל!

כבדים צעדיו של ברוך. משל, כאילו הולך היה בשדה וזורע, חופן בכפו את הגרעינים הטובים וזורע. והנה גם קול: ב־ר־ו־ך! ב־ר־ו־ך! מתרסק הקול לשברים המהדדים מן ההר. נערה צועדת לקראתו. הרי זה שערה השחרחר של שולמית, הרי אלו הן גבות עיניה התמהות, שירשה מאמה.

— ברוך, חיפשנוך בכל החצר. להיכן נעלמת?

היא מחייכת לעומתו.

— רשאית אני לומר לך „א־ב־א"? שאלה של נערה שובבה!

— רשאית את.

אין אלו דמעות. לא! זיעה קלה היא שבצבצה במצחו של אדם שביקש לעלות לפסגה ונתעייף וחזר. ומשום כך מעלה הוא את הממחטה המגוהצה, שקיבל במחסן הבגדים לכבוד שבת, ומנגב את מצחו, ואגב כך מעבירה גם על עפעפיו.

הולכת שולמית לצדו ומשלבת זרועותיהם, ואם כובש ברוך גנקין עיניו בקרקע, אין זאת כי אם גילה לפתע שרבב על חולצתו הלבנה. וכי משום מה יהא אבי החתן כובש עיניו כשהכלה משלבת זרועה בזרועו? אך שולמית מגביהה את מבטו.

— ברוך, ענגים של גשם!

כן, כן, ענגים של גשם הם. וטפות נושרות ובאות. אם חיים ברקאי הוא העומד שם, ליד הצריף, וחושף שערותיו שהאפירו, כדי לחוש כי אכן לא מקסם־חושים הוא זה, אלא באמת טפות גשם, טפות ממש, חייב ברוך לגשת אליו ולומר לו: — „חיים ברקאי: היורה! אמרתי שהיום ימטיר היורה!"

אכן, חייב ברוך גנקין להגיד זאת. והוא רואה לפניו את אביה של שולמית, את הקמטים החרושים בפניו, אותות הזמן ומאותם האוהלים לחופה של הכנרת ועד אלה עשרות בנייני הבטון שבמשק כאן. ולפתע נזכר ברוך, כי הרבה שנים עברו, והיה עליו לשכוח אותם מעשי ילדות היאים לנערים שעזבו בית אמא והפליגו לכנען. והיה עליו ללחוץ כפו של חיים, לחוש את היכלות ולהקדים ולומר: „מזל טוב! מחותנים אנחנו!"

אלא שחיים ברקאי מקדים ואומר ברהיטות ובעינים שקטות וטובות: — „היורה! בסימן טוב ובמזל טוב, כפי שהיו אומרים אבותינו".

והוכים השגים בעקבותיו של חיים ברקאי אל צל מרפסת בית, — מפני הגשם. וכאן אומרת שולמית: — „ברוך גנקין, התכבד והכנס. כולם מסובים בחדר־רנה. עורבים אנו בשפיה קטנה, וגם כמה בקבוקי יין הביאו לנו ממחסן המטבח".

הבטו: מי היא העומדת בפתח! בלהה, אמו של אורי. מזיעת הא, חושפת שניים מרוצקות, לבנות. „היכן זה מטייל אדם בום נשואי בנו?" אך אין זה מוחה למענו, הרי זו ידה המוטלת על כתפו של ברוך. חמימות מרעיבה, ויד הרכה ואם ברוך מישר קומתו, אין בכך כל מעמעות. מזה טענות תמיד בעני אדם שעבר את הצעירים באומן בשעת קציר אפונת הבקר!

„בעירה נראת, אשתי". מהרהר ברוך בלבו. ועיניים נבונות לה. וכי לא שרטה הוא המתרעם על כי שפרה נתלתה, וכי אשה זו שלו היא? שוטה! הלא שתיק העור אינו כאן עמו, — וטוב. טינא בלבו על תיק העור הזה.

יושבים הצעירים בחדר, ואחר מהמה:

— ולמה לא יכנסו האבאים לחדרנו המפואר?

— מילא. ניחא לי כאן, ליד הפתח, — אומר ברוך.

הכל יודעים שפניו מאירות, ואשתו חובקת לעיני כל את כתפיו הרחבות ומשעינה ראשה לצדו.

ניחא לי כאן, ליד הפתח.

הצעירים עיניהם בראשם: אינם מפנים בו. וכי למה לא יציץ בה, בה סח־הדעת, כביכול? אשתו היא, וזה שבוע ימים היתה אי שם בכרכים מטרפלת בענייני עניינים ועתה היא כאן, לצדו, וחושבת, כי טוב שהשבוע נגמר והולך, וטוב שיש בית, וסביבו שדות רחבים, וחבר בדמותו של ברוך גנקין רחב־הכתפים.

והיכן אורי? בפנת החדר תקוע הוא, על הספה, כאילו לחתונת זרים בא. נבוך הבחור! מקרטע ברגליו, מביט בתמונות שבלוח השנה מלפני כמה שנים — מצמצם גופו, שלא יגישו בו. נבוך הבחור! אך שולמית — כדג במים.

— אבא, בבקשה, ספל יין!

שם חיים ברקאי ידו על לבו, כדרך הערבים, ואומר בשפה רפה:

— אני אחכה לאמא.

כידי כל הספלים מלאים יין, ואין איש שותה לאן הלכה דבורה? אין איש יודע להשיב. וודאי תחזור מייד. בינתיים פוצחים הצעירים בשירה:

לכה נרגנה,
לכה נשמחה נא,
הבה נצא במחול...

וחיים ברקאי מחרה־מחזיק אחריהם: ה־ב־ה נ־צא ב־מ ח־ו־ל"...

ואם צמרמורת מרעידה את גופו של ברוך גנקין, — הרי משום שבחוץ דולף היורה, ורעם מרעים בשמים. דולף הגשם. ענגים עוברים על פני שדות־שלחין ושדות בעל, על פני אדמה שחורה, צמאה, על שדמה זרועה ומעובדת, על שדות שעורה וחטה, שהזרע הוטמן בחובם בטורית, על פני חלקות של תלתן ואפונת־בקר ותירס ירוק, ועל שער ראשם של תינוקות שיצאו לחצר לחזות ביורה, לחוש את המטר.

ואם סבא כמוש ומקומט וחסר שניים, מברך על היין בשמחה במעמדם של אלו האפיקורסים הנחמדים, הרי מילא, בזכותם ובזכות השדות הללו הוא מברך.

ואם אשה עומדת בפתח, וברוך גנקין חש כי דבורה היא, הרי קרובים הם קירבת משפחה! והוא גומע מן הספל ויינו אולי נמהל בדמעה, וודאי לא הוגף התרים כראוי והדמעה אולי אינה דמעה, אלא אחת הטיפות של היורה, השובר, השובר את צמאון האדמה בעמק זה השוקע בצללי ערב עולה.

נגן, תש"ד